

İNANÇ TURİZMİNİN MEDENİYETLER ARASI İŞBİRLİĞİNE ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

İbrahim Hakkı KAYNAK*

ÖZET

Adına Küresel Medeniyet dediğimiz dünyada ülkelerin işbirliği iki temel paradigma üzerinden gerçekleşmektedir. Birincisi kültürel medeniyet işbirliği ve dayanışması, ikincisi ekonomik işbirliği.

Soğuk savaş sonrası dünyada küresel politika, tarihte ilk kez çok kutuplu ve çok medeniyetli bir dünya meydana getirirken, milletler, kendilerini ecdatlarıyla, dinle, dille, tarihle, kültürel değerlerle ve kurumlarla tanımladılar. Kültürel değerler işbirliği, medeniyetler dünyasına yeniden bir canlılık meydana getirecektir. Kültürel değerlerin ortaya çıkmasında ve insanlarla paylaşılmasında inanç turizminin katkısı büyüktür. Öncelikle kültürel değerlerin paylaşılmasında ülkeler arasında etkin bir koordinasyon sağlanmakla mümkün olacaktır.

İnanç turizminin medeniyetler arası işbirliğine sağlayacağı faydaları şöyle açıklayabiliriz:

- *Dünya insanlarını her türlü politik anlayıştan arındırarak yaratılış kardeşliğinde buluşturabilecek etki ve güce sahip olması.*
- *İnsanları inanç kardeşliği etrafında buluşturarak inançların daha iyi anlaşılmasına, hoş görü ortamının sağlanması ve yaşanmasına katkıda bulunması.*

İnanç Turizmi, çeşitli dinlere mensup insanların inançları gereği kutsal yerleri görmek istemelerinden kaynaklanmaktadır. Turizm hareketlerinin içinde dini bir boyutun varlığını gözden kaçırmamak gerekmektedir. İnsanlar inanç turizmi hareketlerine katılırlarken yalnız dini vecibelerini yerine getirmekle kalmayıp, gittikleri yerlerde ekonomik bir hareketlilikte meydana getirmektedirler.

Anahtar Kelimeler: *İnanç turizmi, kültürel değerler, küresel medeniyet, kaçış ve yöneliş*

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

THE INFLUENCE OF FAITH TOURISM TO THE ALLIANCE OF CIVILIZATION: A CASE STUDY OF TURKEY

SUMMARY

In the world which we name global civilization, the cooperation of countries is realized through two basic paradigms. The first one is alliance of cultural civilization and the second one is the cooperation of economy.

The global policy in the Post-Cold war world, for the first time in the history, has created a multi-polar world, and the nations described themselves with their own ancestors, religion, language, history, cultural values and institutions. Cultural values of alliance will recover a fresh monument. The faith tourism has a big influence on coming out cultural values and sharing them with people. First of all we need an effective coordination among these countries to share cultural values.

We can explain the benefits of faith tourism to the alliance of civilization in this way:

- *By ridding people in every kind of political understanding and possessing the influence of bringing the people together in a brotherhood based on creation.*
- *By bringing people together, it emerges a better understanding of brotherhood, tolerance and beliefs.*

The faith tourism based on the desires of visiting holy places for the people of different religions. The religious conception shouldn't be overlooked in tourism mobilities. The people don't only fulfill the religious duties but also created an economic recovery by means of participating faith tourism.

Key words: *Faith tourism, cultural values, global civilization, escape and orientation.*

GİRİŞ

İlk Çağlardan beri turizmin ortaya çıkışını belirleyen faktörler ticaret, sağlık, merak, spor, din olmuştur. Çinlilerin ticaret amaçlı gezileri ‘‘İpek-Baharat’’ yolunun oluşmasına neden olurken Fenikelilerin deniz ticareti de, deniz ticaretinin ilk çağda ticaret amaçlı yapılan gezi faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yunanistan’da düzenlenen dünyanın ilk olimpiyat oyunları spor turizminin hazırlayıcı ilk örnekleri olurken Romalıların İmparatorluk sınırları içinde yaptıkları hamam kompleksleri, şifa bulmak için kaplıca amaçlı gezilerin ortaya çıkışını hazırlamıştır. İnanç turizminin hazırlayıcı ilk örnekleri de peygamberlerin ve din büyüklerinin yaşadıkları yerler ve buralarda inşa edilen mabetleri görme arzusundan kaynaklanmaktadır.

Turizm, 20.yüzyılın ikinci yarısında dünyadaki bütün toplumları etkileyen bir bilim dalı olarak kendini gösterirken, milletlerin savunma, eğitim ve sağlık sağlık hizmetleri gibi göz ardı edemeyecekleri önemli devlet sorunları arasında yer almış durumdadır.

Modern çağdan önce, henüz ulaşım araçlarının bu denli gelişmediği zamanlarda turizm faaliyeti, merak, görgü ve bilgi için yapılan gezilerin dışına çıkamaz ve ferdi boyutun ötesine geçemez bir durumdayken, ulaşım araçlarına paralel olarak baş döndürücü bir hızla gelişerek ferdi boyutun ötesinde kıtalar arası ve bölgeler arası seyahatler şekline dönüşmüştür.

Turizm bir hizmet sektörü ve çok yönlü bir kavram olarak ülkelerin kalkınmasında önemli rol oynamaktadır. Yüzyıllarca önce başlayan turizm hareketleri, günümüz modern dünyasında yeni biçimler, yeni anlayışlar, yeni yöntemler kazanmıştır¹.

Turizm, 21. yüzyılın egemen sektörü olarak, ekonomik boyutunun yanında bilgi sektöründeki baş döndürücü gelişme ile küresel bir medeniyet anlayışına doğru bir gelişim göstermiştir. Ülkemiz, tarihi zenginlikleri, doğal kaynakları, coğrafi konumu, dini ve kültürel değerleri, insan ve insani faktörleri ile küresel barış medeniyetinin olmazsa olmazlarını oluşturmaktadır.

Turizm çağdaş bir olgudur. Onu çağda bir olgu olarak ne ortaçağda ne de daha önceki yüzyıllarda görmüyoruz. Bu yüzden turizmin doğuşu, günümüz toplumlarının koşulları dikkate alınarak açıklanabilir. Günümüz toplumları, bütün iletişim ve etkileşim araçlarını kullanmalarına rağmen birbirlerinden çok farklı toplumsal koşullara ve yapılar sahiptirler. Turizmde bunlar arasında özgürlükçü sanayi toplumu adı verilen toplumların yapısal özellikleri çözümlenerek turizmin ortaya çıkışı açıklanabilir. İnsanoğlu binlerce yıldan beri seyahat etmektedir. Sosyal bir olgu olarak incelenmesi ancak kitle turizminin ortaya çıkmasından, gelişmiş ülkelerin çalışanlarının çoğunluğunun, hafta sonu ve ücretli yıllık tatillerini kullanmaya başlamasından sonraya rastlamaktadır.

¹ <http://bursatime.blogcu.com/iznik-inanc-turizmi-ve-planlamaya-etkisi/907858>.

Ancak turizm kavramı 19.yüzyılda töre ve değer değişimlerine maruz kalan İngiltere’de ortaya atılmıştır. Sosyal bir olgu olarak incelenmesi ancak kitle turizminin ortaya çıkmasından, gelişmiş ülkelerin çalışanlarının çoğunluğunun, hafta sonu ve ücretli yıllık tatillerini kullanmaya başlamasından sonraya rastlamaktadır². Sosyolojik olarak turizm, 19.yüzyılın burjuvazisinin değerler anlayışında şekillenmiş, 20.yüzyıl başlarından itibaren de lüks olmaktan çıkarak bir gereksinim haline dönüşmüştür. Turizm, sosyolojik açıdan kitlesel bir olgu olarak algılandığında onun doğuşunda birçok etkenin payı olduğu görülecektir. Biz bu olguları onları şu şekilde sıralayabiliriz:

- 1.Bilimsel, teknik devrim ve etkenleri
2. Ekonomik etkenler,
- 3.Toplumsal etkenler,
4. Kültürel etkenler³.

Yukarıda zikredilen etkenler genellikle turist veren ülkelerde ortaya çıkan etkenlerdir. Bu doğrultuda turist alan ülkeler de daha fazla turizmden pay alabilmek için turizmi, ülkelerin sahip olduğu zenginlikler paralelinde çeşitlendirmişlerdir. Üç tarafı denizlerle çevrili Türkiye, her türlü turizm imkânlarını sunabilen dünyanın nadir ülkelerindedir. Türkiye Spor turizmi, Av turizmi, Dinlenme turizmi, Sağlık turizmi yanında, öteden beri doğu ile batı arasında köprü olması nedeniyle, tarihte birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olmanın getirdiği değişik kültürel ve inanç değerlerine de sahiptir. Bu yönüyle Türkiye, Kültür ve İnanç turizmi açısından Dünyada hiçbir ülkenin sahip olamadığı bir konuma sahiptir. Pagan dinlerden semavi dinlere kadar bütün dinlerin inanç mensuplarının inanç eserlerine ev sahipliği yapan Türkiye, inanç turizmi anlayışı ile de tüm dünya insanlarına evrensel anlayış içinde ağırlamaktadır. Türkiye, inanç turizm değerleri ile insanları geçmişe, insanlığın ortak değerlerine doğru yolculuğa çıkararak yaratılış kardeşliğinde buluşturan bir ülke konumundadır. Bu durum aynı zamanda insanlığı medeniyetler noktasında buluşturarak dünya barışına katkı sağlamaktadır. Kendi içinde diyalogu tamamlayamayan küresel medeniyet için, inanç turizmi farklı inanç ve kültürdeki insanlara küresel barış imkânlar sunmaktadır.

Türkiye’de turizmin çeşitlendirilmesi için alternatif programlar ve projeler, Kültür ve Turizm Bakanlığınca 1993 yılından itibaren başlatılmıştır. Öncelikle müntesibi bulunan üç büyük dinin günümüze kadar ulaşan eserlerin ve ibadet yerlerinin envanteri hazırlanmıştır Bu envanteri çıkarma çalışmalarında aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır:

1. Dini yönden önemli bulunan ve büyük oranda ziyaret edilen yerler,

² Robert Lanquar, Turizm-Seyahat Sosyolojisi, İstanbul,1991,s,7.

³ şevki Güler, Turizm Sosyolojisi, Ankara,1978,s.25.

2. Sanat Tarihi açısından önemli olan yerler,
3. Ulaşım yönünden, turizm acenteleri tarafından tur programına alınabilmesi için ulaşımı kolay olan merkezler,
4. Mimari niteliği nedeniyle türünün ilk ve ilginç örneği olan yerler⁴.

İnanç turizmi geçmişte olduğu gibi bugün de önemini korumaya devam etmektedir. Dün de insanların hayatlarında kutsal mekânları ziyaret etmek, dini bir vecibe olurken bugün de aynı özelliği korumakta olup insan hayatının bir parçasının oluşturmaya devam etmektedir.

Toplumlardaki kültürün temelini oluşturan din, etkisini sanat, edebiyat, mimarlık, yeme-içme, giyim kuşam vb. maddi kültür öğelerinin yanında manevi kültür öğeleri üzerinde de sürdürerek toplumların hayat merkezini oluşturmuştur. Din insanların yaratmış oldukları kutsal mekânlara dini amaçlı gezi yapmalarını emretmiş ve böylece "inanç turizmi" olgusu bütün dinlerin dini kuralları arasında yer almıştır.

İnanç turizminin ne olduğunu ortaya koyabilmek için genel turizm tanımlarından hareket ederek yapabiliriz: " İnanç turizmi insanların devamlı hareket ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında inanç çekim merkezlerine dini inançlarını tatmin etmek için turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür denilebilir⁵."

Yapılan araştırmalar neticesinde, insanları inanç turizmine iten sebepleri şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Psikolojik sebepler
2. Dini gün ve bayramlar
3. İnanç turizmi altında dini yayma faaliyetleri⁶.

Turizm faaliyetlerinin olduğu yerlerde kuşkusuz iletişim ve kültürel etkileşim diğer ortamlara göre daha hızlı ve etkilidir. Bu etkileşimler olumlu yönde olduğu kadar olumsuz yönde de tezahür etmektedir. Buradan kastettiğim şey etkileşimin olumsuzluğu yönündedir. Bu durum toplumlarda kültürel erozyona yol açmaktadır.

Küresel medeniyetin dayattığı ben merkezli hayat anlayışına öncelikle ülkemizin içinde barındırdığı evrensel insani değerlerle önce yereselleşerek, sonra da evrensel medeniyete bu kültürel değerlerimizi inanç turizmi aracılığıyla katkıda bulunmaya devam etmeliyiz.

⁴ www.kultur.gov.tr."İnanç Turizmi"

⁵ Hüseyin Kaya, İnanç Turizmi, Bursa,1996,s.5.

⁶ Mustafa Aksoy, Türkiye'de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentelerinin İnanç Turizmine olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama, Ankara,1998,s.8.

Yöresel kültürün en başta gelen dezavantajı tanıtım problemidir. Yöresel kültürün uluslar arası arenada kendini göstermesi bir süreç gereksinim vardır.

Burada hemen şunun sormalıyız: Turist niçin gelir? Niye gelir?

Vitrinin arkasında olan şey, modernleşme ile birlikte kendi değerlerini yitiren modern insan, kendinde olmayanı keşfetmek için turizm faaliyetine katılmasıdır. Turizmin temelinde bu vardır.

İnsanlık tarihinde insani ilişkilerin rafine hale getirildiği medeniyet oluşumlarının temelinde hep bir din mevcut olmuştur. Bu bağlamda kitabi dinler olan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam kadar hiçbir öğreti insanlığın kaderinde rol oynamamıştır. Bu üç İbrahimi din, zuhur ettikleri ortamda sosyal adaleti sağlama, bozulmuş ahlaki düzeni düzeltme ve tek Yaratıcıya insanları inanmaya çağırıştır. Bu üç dinin ortaklığı birbirinin tamamlayıcısı olmaları ve insan ilişkilerini çok yönlü olarak kurgulamaları nedeniyledir.

Türkiye'nin sahip olduğu turizm değerleri her yönüyle çeşitlilik arz ederken, inanç turizminde de pagan dinlerden (Hitit, Yunan ve Roma Dinleri) ilahi kaynaklı dinlere kadar çeşitlilik göstermektedir. Pagan dinlere ait çekim merkezlerine (Boğazköy, Alacahöyük Didim Apollon tapınağı, Afrodisias, Efes, Sardes vb .) düzenlenen geziler kültür turları içinde değerlendirilmektedir. Zira bu dinlerin müntesibi bulunmamaktadır. Kültür turizmi ile inanç turizmi arasında bir çizgi koymak gerekirse, inanç turizmi tanımından hareketle bugün müntesibi bulunan dinlerin inanç merkezlerine yapılan geziler inanç turizmi içinde değer kazanmaktadır.

Değişen turist isteklerine bağlı olarak tüm dünyada gelişme gösteren inanç turizmi kapsamında mevcut kültür değerlerinin korunması, turizme kazandırılması ve tanıtılması hedeflenmektedir. Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı inanç turizmi potansiyeline sahip sayılı ülkelerden biri olarak bu konuya gerekli önemi göstermektedir⁷.

21.yüzyılda küreselleşme ile tek kutuplu hale gelen dünyamızda yaşanan her türlü hızlı yaşam ve değişimler tek kutupluluğa yol verirken diğer taraftan da ülkelerarasında sınırların ortadan kalkmasına yol açmıştır.

MEDENİYETLERİ BULUŞTURAN BİR OLGU: İNANÇ TURİZMİ

Çağdaş ve evrensel bir olgu olan turizm, insanların dünyayı algılayışlarında etkili olmaktadır. 21. yüzyılın egemen sektörü olarak turizm, ekonomik boyutunun yanında bilgi sektöründeki baş döndürücü gelişme ile küresel bir medeniyet anlayışına doğru bir gelişme göstermiştir. Bu medeniyette turizm ile özellikle de inanç turizmi ile insanlığın geleceğini tehdit eden endüstrileşme ve

⁷ <http://enm.blogcu.com/turizm-ve-turizm-yatirimlari-bitirme-tezi-2/2772518>

sanayi problemini, içinde barındırdığı evrensel insani değerler ile bertaraf edebilir. İnanç turizmi kavramı evrensel değerlerinin yanı sıra aynı kültürel ve inanç değerlerine sahip ülkelerin de kültürel bağların yeniden canlanmasında önemli rol oynayacaktır.

Medeniyetleri buluşturabilecek bir olgu olarak inanç turizmi, insanları geçmişe, insanların ortak değerlerine doğru yolculuğu çıkararak yaratılış kardeşliğinde buluşturan bir olgu olarak algılanmalıdır.

İnanç Turizmi, halk kültürlerinin tanınmasında ve tanıtılmasında, uluslararası diyalogun kurulmasında önplana çıkmaktadır.

İnanç turizmi, geçmişte olduğu gibi bugün de önemini korumaya devam etmektedir. Dün de insanların hayatlarında kutsal mekânları ziyaret etmek dini bir vecibe olurken bugün de aynı özelliğini korumakta olup insan hayatının bir parçasını oluşturmaya devam etmektedir. Turizm, toplum hayatının sürekli gelişmesi ve değişmesine paralel olarak bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkarken, onun niteliği ve niceliğinde de inanç turizmi, kültür turizmi, sağlık turizmi vb. çeşitlilik arz etmektedir.

Din turizmine katılan turistler, değişik dinlere ait kutsal yerleri ziyaret ederlerken o insanların dinlerini de fenomenolojik açıdan tanıma fırsatı da yakalamış olmaktadır.

İlk çağlardan beri insan hayatını ve dünya görüşünü etkileyen en önemli faktörlerden birisi olan din, insanlığın ortak paydasını da oluşturmaktadır. Hiçbir din, özünde kötülüğe ve bozgunculuğa pirim vermez. İnsanlar arasında barış ve kardeşliğin ihdasını emreden dinler, medeniyetlerin buluşma noktası odağında durmaktadırlar. İnsanlar için dinin kurucuları olan peygamberlerin ve din büyüklerinin yaşadıkları, ibadet ettikleri yerler ve mezarları her zaman için din mensupları için kutsal mekânlar sayılmış ve ziyaret edilen yerler olmuştur.

Din, ilk insandan bugüne kadar insanlığın ortak kaderi olmuştur. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "Ey insanlar, siz ve sizden önceki insanları yaratan Allah'a kulluk ediniz"⁸. Ayeti ile bir dünya vatandaşlığı üzerinde vurgu yaparken başka bir ayette de "yeryüzünü size bir döşek, göğü de kubbe yapan, gökten yağmur indirip onunla size rızık veren Allah'ı eş koşmayın"⁹ emriyle de paylaşımcı bir yaratılış ve var olma kardeşliğine çağırılmaktadır. İnanç turizmi olgusu biz insanlar için böylesi yerel ve evrensel kardeşliklerin kurulması için bir fırsattır.

⁸ El Bakara, 21

⁹ El Bakara, 22

SONUÇ

Küresel medeniyet, tek kutuplu bir dünya nizamı kurmak için dayatmalarda ve yaptırımlarda bulunurken medeniyetler arasındaki dostluk ve kardeşliğin daha da pekişmesi için içimizde taşıdığımız ve asırlardan beri koruduğumuz insani değerlerimizi inanç turizmi olgusuyla ortaya koyarak ekonomik, hukuki, siyasal, sosyal ve kültürel alanlarda dayanışma içine girmelidirler.

Gelişmiş ülkeler, dünyanın gelecek tasarımı ile ilgili olarak görüşlerinde “medeniyetler çatışması” üzerine atıf yaparak insanları olumsuz yönde etkilerken, bunun aksine güçlü bir Türkiye ve sağ duyulu insanları, ülkemizin değil bütün dünyanın ihtiyacı olan “hoşgörü, barış, sevgi ve saygı” eski dönemlerden kalan dini ve tarihi eserlerin bakım ve onarımını yaparak, onlara yeniden hayat vererek bunu kendine tarihi bir misyon olarak gördüğünü her zaman göstermektedir.

İnanç turizmi, farklı inanç ve kültürdeki insanları bir araya getirecek ve onların birbirlerini daha iyi anlayabileceği bir ortam sunacaktır.

KAYNAKÇA

Kur'an-ı Kerim

Aksoy, Mustafa, Türkiye’de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentelerinin İnanç Turizmine olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara,1998.

Güler, Şevki, Turizm Sosyolojisi, Ankara,1978.

Kaya, Hüseyin, İnanç Turizmi, Bursa,1996,

Lanquar, Robert, Turizm-Seyahat Sosyolojisi, İstanbul,1991

www.kultur.gov.tr.’’İnanç Turizmi’’

<http://enm.blogcu.com/turizm-ve-turizm-yatirimlari-bitirme-tezi-2/2772518>